

BIBLIOGRAFIA TEMATYCZNA

STUDIA Z TEORII
WYCHOWANIA
TOM VII: 2016 NR 2(15)

Katarzyna Marszałek

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Doktoraty i habilitacje z tematyki dotyczącej organizacji harcerskich, w latach 1969-2016

Część I rozprawy doktorskie

Wprowadzenie

Eugeniusz Piasecki w latach trzydziestych XX wieku pisząc o potrzebie badań naukowych nad „działaniem metody harcerskiej” stwierdził: „spodziewać się jednak należy, że niedługo, wobec wielkiego zainteresowania się harcerstwem przez czynniki szkolne, prace takie zostaną podjęte i społeczeństwo otrzyma naukowe dane uzasadniające ogromne wartości harcerskiej metody wychowawczej we wszystkich dziedzinach wychowania”. Nie były to prorocze słowa. Minęło przeszło sto lat od zaistnienia ruchu harcerskiego na ziemiach polskich, mimo to prac naukowych, w tym, na stopni naukowych z tematyki „harcerskiej” nie ma zbyt wielu.

W niniejszych rozważaniach przedstawię istniejący stan wiedzy naukowej na temat organizacji harcerskich w Polsce w latach 1969-2016². Prezentowany przegląd prac naukowych dotyczy rozpraw, które były podstawą w pozytywnie zakończonych postępowaniach nadania stopnia doktora i doktora habilitowanego z tematyki dotyczącej organizacji harcerskich, w latach 1969-2016.

Źródła pochodzenia danych

Zaprezentowane dane uzyskałam w wyniku analizy: bazy danych Nauka Polska³, katalogu Biblioteki Narodowej, stron internetowych oraz

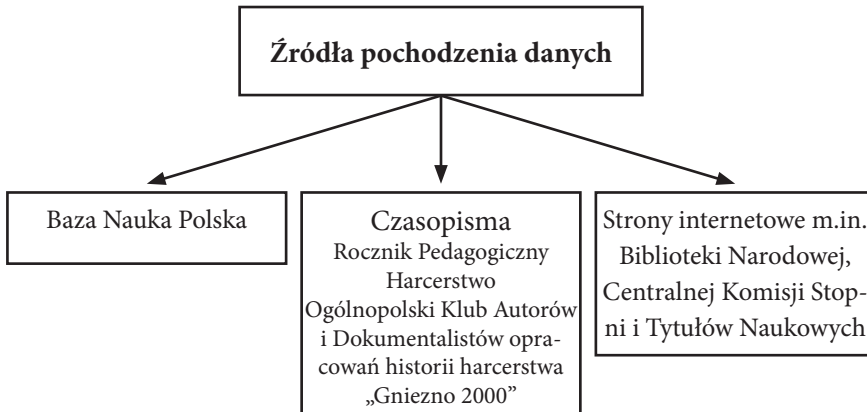
¹ E. Piasecki, *Zarys teorii wychowania fizycznego*, Lwów 1931, s. 371 (w:) T. Maszczak, *Wychowanie fizyczne w harcerstwie*, Warszawa 1979, s. 10.

² Nie udało mi się dotrzeć do wcześniejszych prac, jeżeli takowe powstały.

³ <http://www.nauka-polska.pl/>, z dn. 4.08.2016.

czasopism: Rocznik Pedagogiczny, Harcerstwo, Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”.

Schemat nr.1. Źródła pochodzenia danych wykorzystanych w przeglądzie badań nad organizacjami harcerskimi.

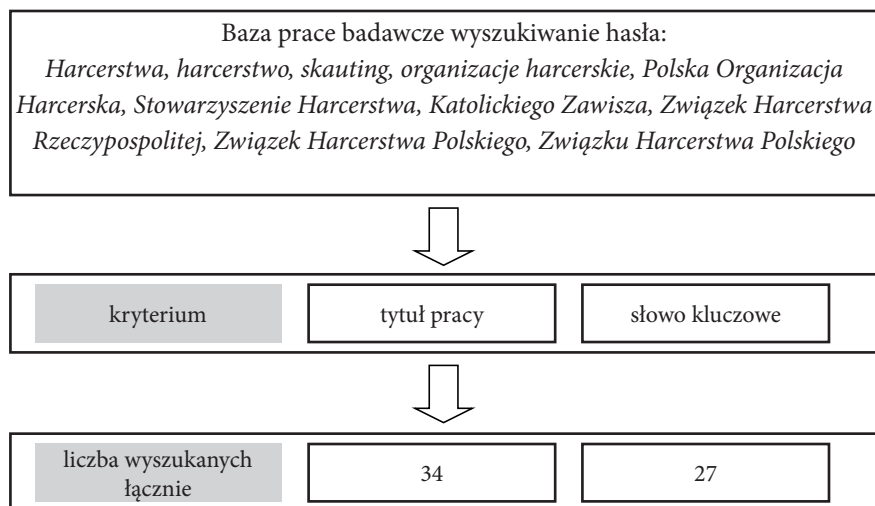

W trakcie poszukiwań w bazie Nauka Polska⁴ korzystałam z funkcjonalności i baz: „prace badawcze”, „ludzie nauki”, „archiwalne projekty badawcze”. W bazie „prace badawcze”, łącznie odnalazłam trzydzieści cztery prace (trzydzieści doktorskich, trzy habilitacyjne, jedną pracę naukową). Patrz schemat nr 2. Baza „ludzie nauki” została wykorzystana również do uszczegółowienia odnalezionych danych w kategorii dyscyplina i specjalność naukowa. W dostępnym on-line katalogu wyszukano publikacje z tematyki harcerskiej osób, które uzyskały stopień doktora lub doktora habilitowanego na podstawie prac o tematyce harcerskiej⁵.

⁴ Jest to również strona internetowa, ale została wydzielona oddzielnie w klasyfikacji dla lepszej przejrzystości obrazu.

⁵ W bazie odnaleziono również projekt badawczy pt. „Związek Harcerstwa Polskiego wobec problemów narodowościowych II Rzeczypospolitej” realizowany w latach 1997-2000, pod kierownictwem Marka Jana Czaplńskiego z nauki historycznej - projekt ten nie został uwzględniony analizie.

Schemat nr.2. przedstawienie wyników przeglądu i analizy danych zawartych w bazie Nauka Polska, prace badawcze

Źródło: opracowanie własne

W tabeli nr 1 prezentuję zestawienie liczbowe odnalezionych rekordów, według danego hasła, w słowach kluczowych oraz tytułach prac

Tab. nr.1. Zestawienie liczbowe odnalezionych rekordów, według danego hasła, w słowach kluczowych oraz tytułach prac.

hasło	liczba odnalezionych rekordów w	
	słowach kluczowych	tytułach prac
harcerstwa	4	15
harcerstwo	14	4
skauting	6	3
Związek Harcerstwa Polskiego	3	4
Związku Harcerstwa Polskiego	0	7
Organizacje harcerskie	0	1
Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, Polska Organizacja Harcerska, Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego Zawisza	0	0
razem	27	34

Źródło: opracowanie własne

Zaprezentowane, dane uzyskałam również, w wyniku analizy czasopism: Harcerstwo, Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, Rocznik Pedagogiczny.

Harcerstwo

Analizie poddałam wszystkie numery Harcerstwa z lat 1965-1997. Prezentowane dane pochodzą z numerów czasopisma, w których umieszczono wykazy prac doktorskich, magisterskich, oraz innych prac konkursowych Harcerstwo nr 5, 6, 7, 8, 10-11 z 1988 roku. Odnaleziono cztery prace doktorskie: Waniek Adam z 1973, Sobkowiak Urszula z 1975, Walczak Leon Mieczysław z 1977, Barankiewicz Jerzy z 1979.

Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”

Analizie poddałam numery biuletynu od 1 do 30 oraz dwa specjalne. Prezentowane dane pochodzą z numerów czasopisma, w których umieszczono wykazy prac habilitacyjnych, doktorskich, magisterskich. Są to: 2 z 2000; 5 z 2002; 8 z 2003; 9 z 2004; 12 z 2005; 15 z 2006; 17 z 2007; oraz 18 i 19 z 2008. Odnaleziono w nich jedną pracę habilitacyjną Adamskiego Władysława 1969 oraz dysertacje doktorskie: Wiśniewska Maria z 1976, Holona Eryk Józef z 1976, Walczak Leon Mieczysław z 1977/1978, Kiewicz Adam z 1976/1978, Michnowska Jadwiga z 1978, Król Jan z 1978, Sowa Józef z 1978, Nowacki Grzegorz z 1979, Wądlowska Halina z 1978/1979, Burska Jadwiga z 1979, Halina Korzeniowska-Marcyniuk z 1979, Barankiewicz Jerzy z 1979, Bocian Feliks z 1982, Zmaciński Olgierd z 1990, Wojtycza Janusz Piotr z 1993.

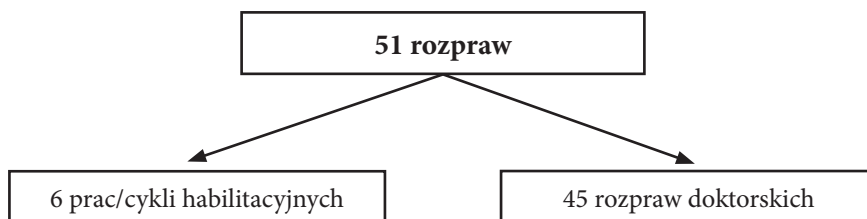
Rocznik Pedagogiczny

Analizie poddałam numery (od 1-37) Rocznika Pedagogicznego. Prezentowane dane pochodzą z numerów czasopisma, w których umieszczono wykazy prac habilitacyjnych i doktorskich, czyli 37 z 2013; 36 z 2012; 35 z 2011; 34 z 2010; 30 z 2003-2006; 29 z 2005; 28 z 2003-2004; 21 z 1996-1997; 20 z 1995-1997; 19 z 1994; 17 z 1993; 16 z 1989-1990; 15 z 1988-1989; 14 z 1987-1988; 13 z 1986-1987; 12 z 1985; 8 z 1979; 7 z 1977-1978. Analizie poddano tytuły prac, w których wystąpiły takie hasła jak: *drużyna, harcerskich, ZHP, harcerski, metoda harcerska*. Odnaleziono cztery prace: trzy doktorskie Zbigniewski Jerzy z 1977, Miłkowska Grażyna z 1986, Kupper R. z 1988, Rutkowski Dariusz z 2003, jedną habilitacyjną Maszczak Tadeusz z 1980.

Uzyskane dane ogólne

W latach 1964-2016 powstało 51 rozpraw⁶, które były podstawą w pozytywnie zakończonych postępowaniach nadania stopnia doktora oraz doktora habilitowanego. Sześć prac/cykli habilitacyjnych oraz 45 dysertacji doktorskich.

Schemat nr 3. Liczba rozpraw, które były rozpatrywane w procesie zdobywania stopnia doktora habilitowanego oraz doktora.

Źródło: opracowanie własne

Najwięcej prac powstało w obrębie nauk historycznych dziewiętnaście (siedemnaście prac doktorskich, dwie habilitacyjne). Pozostałe dyscypliny w ramach, których powstały rozprawy to: pedagogika- czternaście, (12 doktorskich, 2 habilitacyjne), nauki o kulturze fizycznej- cztery (3 doktorskie, 1 habilitacyjna), nauki teologiczne i nauki polityczne po dwie prace doktorskie, socjologia-dwie (1 doktorska, 1 habilitacyjna), nie udało się dotrzeć do informacji na temat dyscypliny, w której, zamknięto postępowania w sprawie nadania stopnia doktora - dla ośmiu prac.

Tabela nr 2. Liczba rozpraw oraz dyscypliny, w których były rozpatrywane prace, w procesie zdobywania stopnia doktora habilitowanego oraz doktora.

dyscyplina	rozprawy doktorskie	prace/ cykle habilitacyjne	razem
nauki historyczne	17	2	19
pedagogika	12	2	14
nauki o kulturze fizycznej	3	1	4
nauki teologiczne	2	-	2
nauki polityczne	2	-	2
socjologia	1	1	2
brak informacji	8	-	8
razem	45	6	51

Źródło: opracowanie własne

⁶ Wliczono tu również dwa cykle habilitacyjne.

W przeważającej większości tematyka analizowanych rozpraw poświęcona była działalności harcerskiej zbiorowej nie jednostkowej. Tylko dwie prace dotyczyły jednostkowej działalności: Olgi i Andrzeja Małkowskich oraz Kapelanów Naczelnych ZHP.

Większość prac jest również fragmentarycznym opisem rzeczywistości w określonych latach, zagadnieniach czy terytorium. Zaledwie w czterech rozprawach doktorskich poruszono wątki działalności organizacji harcerskich po 1989 roku.

Dokładność i sposób opisu metodologii badań, w pracach habilitacyjnych, pozwala tylko, w dwóch przypadkach, na ewentualne powtórzenia badań (1969, 1980). Trzy ostatnie prace/cykle habilitacyjne dotyczyły opisu dziejów organizacji harcerskich. Dwie (2015 i 2016) były cyklami publikacji powiązаныmi tematycznie.

Uzyskane dane szczegółowe: przegląd prac naukowych, które były podstawą w pozytywnie zakończonych postępowaniach nadania stopnia doktora z tematyki dotyczącej organizacji harcerskich, w latach 1969-2016.

W latach 1976-2016 odnalazłam 45 dysertacji doktorskich. Siedemnaście powstało w obrębie nauk historycznych, dwanaście z pedagogiki, trzy z nauk o kulturze fizycznej, po dwie z nauk teologicznych, nauk politycznych, jedna z socjologii. Nie udało się dotrzeć do informacji na temat dyscypliny, w której zamknięto postępowania w sprawie nadania stopnia doktora - dla ośmiu prac.

Tabela nr 2. Zestawienie dysertacji doktorskich z tematyki harcerskiej w latach 1973-2016 według dyscypliny, imienia nazwiska oraz roku

l.p.	dyscyplina	Imię i nazwisko autora	rok
1	nauki historyczne	Wiśniewska Maria	1976
2		Jurek Krzysztof	1989
3		Zmaciński Olgierd	1990
4		Wojtycza Janusz Piotr	1993
5		Skotnicki Wojciech Jerzy	1994
6		Tchórzewska-Hautt Marzena Maria	1999
7		Guź Jerzy	2000
8		Kała Monika Anna,	2001
9		Kozimala Irena Teresa	2002
10		Rembalski Andrzej Józef	2003
11		Baran Adam Franciszek	2005
12		Bartkowiak Przemysław	2005
13		Wais Kamil	2008
14		Rzeczowska Ewa Janina	2010
15		Piotrowska Monika	2011
16		Ossowska Katarzyna Anna	2012
17		Kuświk Bartosz	2012

1	pedagogika	Sobkowiak Urszula	1975
2		Hołona Eryk Józef	1976
3		Walczak Leon Mieczysław	1977, 1978
4		Sowa Józef	1978
5		Wądołowska Halina	1978, 1979
6		Mazur Sławomir Mirosław	1981
7		Bocian Feliks Karol	1982
8		Moś Wiktor	1990
9		Głowacka-Sobiech Edyta Agnieszka	2001
10		Rutkowski Dariusz	2003
11		Czarkowski Jakub Jerzy	2009
12		Marszałek Katarzyna	2009
1	nauki teologiczne	Majewski Mariusz	2007
2		Czopowicz Stanisław	2008
1	nauki polityczne	Kiewicz Adam	1976, 1978
2		Sołdan Maciej	2011
1	socjologia	Nowacki Grzegorz	1979
1	kultura fizyczna	Barankiewicz Jerzy	1979
2		Maszczyk Tadeusz	1980
3		Biczysko Grażyna Elżbieta	2002
1	Brak danych	Waniek Adam	1973
2		Zbigniewski Jerzy	1977
3		Michnowska Jadwiga	1978
4		Król Jan	1978
5		Burska Jadwiga	1979
6		Halina Korzeniowska-Marcyniuk	1979
7		Miłkowska Grażyna	1986
8		Kupper R.	1988

Źródło: opracowanie własne

Tematyka dysertacji doktorskich była zróżnicowana, poniżej prezentuję w porządku chronologicznym: rok, autora, tytuł, dyscyplinę, krótki opis rozprawy⁷.

1973, **Waniek Adam**, *Współdziałanie drużyny harcerskiej Nieprzetartego Szlaku w rewalidacji dzieci z uszkodzeniem narządu ruchu*, brak danych;
 1975, **Sobkowiak Urszula**, *Przyswajanie treści ideowych ZHP w toku działalności w drużynie*, pedagogika; „Analiza stopnia i typu przyswajania przez harcerzy treści ideowych ZHP oraz ustalenie ich zależności od cech zespołu. Działalność harcerzy w tym zespole oraz pozycja drużyny i drużynowego w środowisku”⁸.

⁷ Jeżeli udało się dotrzeć do pracy lub jej opisu.

⁸ J. Osiecka, *Magisterskie i doktorskie (w:) Harcerstwo nr 5 maj 1988, s. 36.*

- 1976, **Wiśniewska Maria**, *Prasa i wydawnictwa Szarych Szeregów*, nauki historyczne;
- 1976, **Holona Eryk Józef**, *Harcerstwo na Opolszczyźnie w latach 1945-1974*, pedagogika;
- 1976⁹/1978¹⁰, **Kiewicz Adam**, *Dolnośląskie harcerstwo w latach 1945-1972*, politologia;
- 1977¹¹ lub 1978¹², **Walczak Leon Mieczysław**, *Metoda harcerska jako procedura resocjalizacji nieletnich wykolejonych społecznie*, pedagogika;
- 1977, **Zbigniewski Jerzy**, *Drużyny środowiskowe- harcerski system wychowawczy w profilaktyce środowiskowej*, brak danych;
- 1978, **Michnowska Jadwiga**, *Powszechna Organizacja „Służby Polsce” na Dolnym Śląsku*, brak danych;
- 1978, **Król Jan**, *Rola Związku Harcerstwa Polskiego w realizacji zadań państwa*, brak danych;
- 1978, **Sowa Józef**, *Rola organizacji harcerskiej „Nieprzetarty Szlak” w procesie uspołeczniania dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim*, pedagogika;
- 1979, **Barankiewicz Jerzy**, *Letni wypoczynek dzieci i młodzieży szkolnej*, kultura fizyczna;
- 1979, **Nowacki Grzegorz**, *Ideowa organizacja młodzieżowa jako środowisko wychowawcze (relacja z badań szczepów HSPS oraz próba uogólnień)*, socjologia;
- 1978¹³, 1979¹⁴ **Wądołowska Halina**, *Wpływ organizacji harcerskiej na postawy społeczno-polityczne uczniów szkoły zawodowej*, pedagogika;

⁹ Wykaz prac doktorskich o tematyce harcerskiej obronionych na polskich uczelniach w latach 1959-1982 (w:) Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, nr 9, s. 22.

¹⁰ A. Wirpsza, *Prace naukowe* (w:) Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, nr 2, s. 19.

¹¹ J. Osiecka, *Magisterskie i doktorskie*, (w:) *Harcerstwo* nr 8 sierpień 1988, s. 44.

¹² A. Wirpsza, *Prace naukowe* (w:) Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, nr 2, s. 19.

¹³ *Prace doktorskie i magisterskie o tematyce harcerskiej obronione na polskich uczelniach w latach 1977-2002* (przedruk z Zeszytu Historycznego nr 4 Chorągwi Warmińsko-Mazurskiej ZHP im. Grunwaldu w Olsztynie), (w:) Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, nr 15, s. 21.

¹⁴ J. Czaplńska, *Wykaz prac habilitacyjnych, doktorskich i magisterskich o tematyce harcerskiej obronionych na wyższych uczelniach warszawskich* (w:) Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, nr 8, s. 17.

- 1979, **Burska Jadwiga**, *Psychopedagogiczna analiza uczestnictwa w grupach zorganizowanych (na przykładzie drużyny harcerskiej)*, brak danych;
- 1979, **Korzeniowska-Marcyniuk Halina**, *Rola polskich organizacji młodzieżowych na Warmii i Mazurach w kształtowaniu świadomości narodowej i społecznej 1920-1939*, brak danych;
- 1980, **Maszczyk Tadeusz**, *Rola i miejsce wychowania fizycznego w działalności ZHP*, nauki o kulturze fizycznej;
- 1981, **Mazur Sławomir Mirosław**, *Działalność Inspektoratu Specjalności Obronnych Związku Harcerstwa Polskiego w Krakowie i jego rola w wychowaniu patriotyczno-obronnym młodzieży (na przestrzeni dziesięcioletniego okresu pracy)*, pedagogika;
- 1982, **Bocian Feliks Karol**, *Działalność społeczno-wychowawcza ZHP w latach 1945-1975 na przykładzie Zachodniopomorskiej Chorągwi ZHP*, pedagogika;
- 1986, **Miłkowska Grażyna**, *Aktywność społeczna dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim w drużynach harcerskich „Nieprzetartego Szlaku”*, brak danych;
- 1988, **Kupper R.**, *Działalność ZHP w szkołach średnich w latach 1918-1939*, brak danych;
- 1989, **Jurek Krzysztof**, *Związek Harcerstwa Polskiego w województwie łódzkim w okresie II Rzeczypospolitej*, nauki historyczne;
- 1990, **Moś Wiktor**, *Metody aktywizujące w kształceniu kadry kierowniczej Związku Harcerstwa Polskiego*, pedagogika;
- 1990, **Zmaciński Olgiert**, *Ewolucja modelu wychowawczego i struktur organizacyjnych ruchu wuchowego w Polsce w latach 1908-1968*, nauki historyczne;
- 1993, **Wojtycza Janusz Piotr**, *Skauting polski w Galicji w latach 1910-1919*, nauki historyczne;
- 1994, **Skotnicki Wojciech Jerzy**, *Dzieje harcerstwa męskiego we Włocławku w latach 1911-1945*, nauki historyczne;
- 1999, **Tchórzewska-Hautt Marzena Maria**, *Działalność harcerstwa polonijnego we Francji w latach 1919-1946*, zakresie historii;
- „Praca zawiera określenie dziejów harcerstwa polskiego we Francji w okresie międzywojennym oraz podczas II wojny światowej. W rozdziale I poświęconym genezie i działalności harcerstwa polonijnego we Francji w latach 1919-1930, po wstępnej charakterystyce polskiej emigracji po I wojnie światowej, zarysowano próby tworzenia ZHP przez polskich instruktorów. Wykazano przy tym jak stopniowo Koło Przyjaciół Harcerstwa w Paryżu oraz Tymczasowa Rada Harcerstwa w Lille rozszerzyły swoją aktywność we Francji.

Drugi rozdział poświęcono wkładowi Naczelnictwa ZHP w Warszawie, Rady Świtowego Związku Polaków z Zagranicy oraz MSZ w procesie kształtowania się harcerstwa polskiego we Francji, które nazywane jest w pracy polonijnym. W kolejnym rozdziale scharakteryzowano rozwój i działalność harcerstwa w latach poprzedzających najazd Niemiec hitlerowskich na Francję w 1940 r. W czwartym rozdziale zaprezentowano pracę Naczelnego Komitetu Wykonawczego ZHP w Paryżu of 9 X 1939 do 23 V 1940. Piąty rozdział traktuje o harcerstwie we Francji podczas okupacji niemieckiej (1940-1944), a rozdział szósty o ośrodkach kierowniczych harcerstwa, tj. o Komitecie Harcerskim w Castel-Main i Komitecie Naczelnym na czas wojny, który działał w Londynie. Przedostatni rozdział poświęcono na omówienie skomplikowanych spraw związanych z odbudową harcerstwa polonijnego we Francji w l. 1945-1946. W ostatnim rozdziale omówiono rolę wychowania fizycznego i sportu w harcerstwie polonijnym we Francji w całym, niemal trzydziestoletnim okresie jego działalności¹⁵;

2000, **Guź Jerzy**, *Wychowanie patriotyczno-obronne w Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1918-1939*, nauki historyczne;

„Praca poświęcona jest wychowaniu młodzieży przez organizację harcerską na świadomych obywateli niepodległej Polski. Rozdział pierwszy pracy został poświęcony źródłom polskiego harcerstwa. Rozdział drugi mówi o walce o niepodległość i granice odrodzonej Polski. Rozdział trzeci - Związek Harcerstwa Polskiego między ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego a Ministerstwem Spraw Wojskowych. Rozdział czwarty - współpraca harcerstwa z Ministerstwem Spraw Wojskowych do 1926 r. Rozdział piąty - Związek Harcerstwa Polskiego po przewrocie majowym. Podstawę źródłową pracy stanowią materiały zgromadzone w Centralnym Archiwum Wojskowym i Archiwum Akt Nowych w Warszawie, oraz kolekcja „Materiały Tadeusza Strumiły” zgromadzona w Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Wykorzystano także liczne wspomnienia i prasę harcerską¹⁶;

2001, **Głowacka-Sobiech Edyta Agnieszka**, *Życie i działalność pedagogiczna Olgi i Andrzeja Małkowskich twórców polskiego skautingu*, pedagogika;

¹⁵ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=9568&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

¹⁶ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=13262&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

„Polski skauting nierozzerwalnie związany jest z doświadczeniami angielskimi i z osobą generała Roberta Baden-Powella. Jego popularność wśród młodych Polaków jest natomiast wynikiem sytuacji geopolitycznej, w jakiej znalazła się Polska w XIX wieku. Olga i Andrzej Małkowski byli doskonałą para - dla nich skauting był wszystkim. Andrzej przetłumaczył podręcznik Baden-Powella – „Skauting dla chłopców” i stał się tym samym entuzjastą skautingu na ziemiach polskich. Andrzej, wiosną 1911 roku był także pierwszym instruktorem i organizatorem pierwszego skautowego kursu. Jego książka – „Skauting jako system wychowania młodzieży” był pierwszym polskim podręcznikiem skautowym. Małkowski był także członkiem pierwszych władz skautowych we Lwowie. Dla Małkowskiego skauting nie był tylko modą, ale nowym stylem życia i metodą na ożywienie polskiej młodzieży. Olga była także ważną postacią w historii polskiego skautingu. Była również pierwszą entuzjastką i instruktorką ruchu. Była pierwszą drużynową pierwszej żeńskiej drużyny. W drużynie zaczęto używać zawołania skautowego – „Bądź gotów” („Czuwaj”). Małkowska była autorką hymnu ZHP. Po śmierci Andrzeja, Olga pracowała jako nauczycielka, zorganizowała szkołę „nowego typu”, zwaną „Dworkiem Cisowym”. Dzisiaj polski skauting jest jednym z najpopularniejszych ruchów młodzieżowych. Nie zawsze jednak jest on świadom swych korzeni i źródeł. Praca być może zmieni tę sytuację, a ponadto warto młodym ludziom wskazywać w historii ludzi, godnych uwagi i naśladownictwa”¹⁷;

2001, **Kała Monika Anna**, *Między wychowaniem narodowym a państwowym. Związek Harcerstwa Polskiego wobec ideałów wychowawczych i koncepcji ideowo-politycznych II Rzeczypospolitej*, nauki historyczne; „Celem pracy jest ukazanie dziejów harcerstwa polskiego okresu 1918-1939 ukazanych przez pryzmat ówczesnych ideałów wychowawczych na tle wybranych aspektów życia społeczno-politycznego międzywojennej Rzeczypospolitej. Podstawę konstrukcji pracy stanowi układ problemowy. Praca składa się z pięciu rozdziałów rozbudowanych licznymi podpunktami, wstępu, zakończenia, wykazu skrótów, bibliografii, wykazu tabel, spisu wykresów, schematów, map i aneksu. Rozdział pierwszy to bilans otwarcia. Geneza i początki ruchu harcerskiego (1909-1921). Rozdział drugi to dzieje ZHP w niepodległej Rzeczypospolitej (do roku 1939). Rozdział trzeci - ideały wychowawcze II Rzeczypospolitej a model wychowania harcerskiego. Rozdział czwarty między szkołą a stowarzyszeniem młodzieży. Rozdział

¹⁷ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=18819&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

piąty - w służbie ojczyźnie. Z działalności międzywojennego harcerstwa. Autorka swoją pracę oparła na gruntownej kwerendzie literatury przedmiotu, źródłach archiwalnych krajowych jak i zagranicznych¹⁸;

2002, **Biczysko Grażyna Elżbieta**, *Kultura fizyczna w Związku Harcerstwa Polskiego do września 1939 roku*, nauki kultury fizycznej;

„Konstrukcja rozprawy, jej poszczególne segmenty podporządkowane zostały kryterium problemowo-chronologicznemu. Celem pracy było zbadanie genezy i rozwoju poszczególnych komponentów kultury fizycznej w harcerstwie w latach 1910-1939, czyli od zarania do wybuchu II wojny światowej. W wyniku podjętej analizy materiałów źródłowych, prasy harcerskiej, opracowań i wywiadów z wybitnymi działaczami harcerskimi z lat międzywojennych, starano się określić znaczenie kultury fizycznej w harcerstwie, w całości kształcie stosowanych form i metod wychowawczych. Praca składa się z 7 rozdziałów zasadniczych, poprzedzonych wykazem skrótów i wstępem, oraz wnioskami i podsumowaniem w zakończeniu. Aneksy, bibliografia i aneks nazwisk rozprawę zamykają. Praca obejmuje 153 pozycje piśmiennictwa i 441 stron wydruku komputerowego¹⁹;

2002, **Kozimała Irena Teresa**, *Lwowska Chorągiew Harcerki ZHP w latach 1911-1939*, nauki historyczne;

„Praca ukazuje działalność harcerstwa żeńskiego od początku powstania w 1911 do wybuchu II wojny światowej na terenie obejmującym w okresie międzywojennym trzy południowo-wschodnie województwa: lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie. Składa się z 8 rozdziałów. Dwa pierwsze są rozdziałami wstępnymi i dotyczą spraw narodowych i wyznaniowych oraz średniego szkolnictwa żeńskiego w Galicji Wschodniej. Kolejne przedstawiają struktury władz harcerskich centralnych oraz terenowych. W następnych rozdziałach omówiona została działalność Lwowskiej Chorągwi Harcerki, hufców i drużyn oraz Kół Przyjaciół Harcerstwa. Bazę źródłową stanowiły: Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, CPAHU we Lwowie i zbiory prywatne²⁰;

¹⁸ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=20308&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

¹⁹ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=26298&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

²⁰ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=32016&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

2003, **Rutkowski Dariusz**, *Aktywność ruchowa dzieci niewidomych i słabo widzących podczas zajęć prowadzonych metodą harcerską w warunkach integracji pozaszkolnej*, pedagogika;

„Integracja społeczna w szerokim rozumieniu to przygotowanie osób niepełnosprawnych do życia w społeczeństwie ludzi pełnosprawnych oraz ukształtowanie umiejętności życia ludzi pełnosprawnych z niepełnosprawnymi wraz z ich akceptacją. Jedną z możliwości integracji niepełnosprawnych ze społeczeństwem jest integracja pozaszkolna. Powinna ona być rozumiana nie jako cel sam w sobie, lecz jako środek rehabilitacji. Jedną z organizacji mogącą realizować ten cel jest Związek Harcerstwa Polskiego. Celem projektu było ustalenie wpływu stosowania metody harcerskiej prowadzonej w warunkach integracji na poziom aktywności ruchowej niewidomych i słabo widzących. W eksperymencie pedagogicznym obserwowano dwie grupy: eksperymentalną i kontrolną. Do obserwacji zostały użyte narzędzia badawcze (rejestrator wydatkowania energii - Caltrac TM oraz rejestrator objętości pracy - Digi Walker SW-650) umożliwiające rejestrację wskaźników aktywności ruchowej badanych grup. W wyniku badań ustalono, iż bardzo duży wpływ na poziom wskaźników aktywności ruchowej niewidomych i słabo widzących mają letnie obozy harcerskie, natomiast najwyższe wartości wskaźników zanotowano w trakcie biwaków jednodniowych”²¹;

2003, **Rembalski Andrzej Józef**, *Harcerstwo na Ziemi Kieleckiej do 1939 roku*, nauki historyczne;

„Praca ukazuje działalność polskiego skautingu i harcerstwa na obszarze, który w latach 1919-1939 zajmował województwo kieleckie. Cenzurę początkową stanowi rok 1919, zaś końcową 1939. W dysertacji ukazano warunki w jakich na omawianym terenie powstawał skauting i harcerstwo, jego struktury organizacyjne oraz stany ilościowe. Oddzielnie przedstawiono inicjatywy programowe oraz takie elementy pracy jak: kształcenie kadry, zloty, obozy, zajęcia sportowe i specjalnościowe. Szczególnie potraktowano dokonania ruchu żeńskiego, które były wiodące w ówczesnym Związku Harcerstwa Polskiego. Dokonano również opisu działań starszyny oraz jej najwybitniejszych przedstawicieli i ludzi skupionych w Ruchu Przyjaciół Harcerstwa. Przeprowadzone badania i wnioski końcowe można odnieść do innych środowisk harcerskich działających na terenie II Rzeczypospolitej”²².

²¹ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=33125&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

²² <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=38635&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

2005, **Baran Adam Franciszek**, *Niepokorni i niezależni. Walka o kształt harcerstwa w Polsce (1980-1990)*, nauki historyczne;

„Celem pracy było ukazanie działalności harcerskich środowisk „niepokornych” (działających jawnie, niezależnie od władz i wbrew statutowi organizacji w ramach ZHP) i „niezależnych” (podejmujących jawne działania harcerskie i skautowe poza ZHP), na przestrzeni lat 1980-1990 w Polsce. Praca w sposób pionierski podejmuje próbę pełnego odtworzenia najważniejszych wydarzeń, ustalenie rzeczywistych struktur, form podjętej działalności oraz inicjatorów, liderów poszczególnych środowisk i wybranych przez te struktury władz na terenie całej Polski. Opisuje także etapy kształtujących się relacji „niepokornych” i „niezależnych” z opozycją (np. NSZZ „Solidarność”) i szczegółowo z Kościołem katolickim. Podejmuje próbę opisu zagadnienia strategii działań komunistów wobec nielegalnej działalności harcerskiej - w stanie wojennym i w okresie późniejszym aż po „okrągły stół” i nowelizację prawa o stowarzyszeniach (marzec 1990 r.) - w oparciu o nieznane dotąd archiwalia. Ustala też wzajemne relacje międzyśrodowiskowe „niepokornych” i „niezależnych” oraz ich strategię wobec oficjalnego, krajowego ZHP, a także Związku Harcerstwa Polskiego poza granicami Kraju (z siedzibą władz w Londynie) i władz światowego skautingu. Opisuje także pionierską działalność tych struktur wobec Polaków żyjących w ZSRR i ich pomoc w odrodzeniu się polskiego harcerstwa na Litwie, Łotwie, Białorusi i Ukrainie. Ostatni rozdział szczegółowo analizuje rolę hm. Stanisława Broniewskiego „Orszy”, byłego Naczelnika „Szarych Szeregów”, jaką pełnił w tym okresie jako harcerski autorytet. Praca zawiera dodatkowo: tabele, diagramy, zestawienia statystyczne i wykresy. Oparta była głównie na archiwaliach krajowych i zagranicznych, wielu relacjach osobowych, prasie drugiego obiegu i wydawnictwach oficjalnych”²³;

2005, **Bartkowiak Przemysław**, *Harcerstwo na Ziemi Lubuskiej w latach 1945-1989*, nauki historyczne,

2007, **Majewski Mariusz**, *Życie i działalność liturgiczno-duszpasterska Kapelanów Naczelnych Związku Harcerstwa Polskiego w Polsce (1925-1949)*, nauki teologiczne; „Dysertacja przedstawia posługę sześciu kapelanów naczelnych najliczniejszej organizacji wychowawczej, jaka istniała w Polsce w latach objętych przez zakres czasowy przyjętej w pracy:

²³ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?type=opis&objectId=52919&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

1925-1949 (od podpisania konkordatu pomiędzy Stolicą Apostolską, w Rzeczypospolitą Polską do Faktycznego Zlikwidowania ZHP przez władze komunistyczne). Praca zawiera dwie części. Pierwsza prezentuje życie wybranych prezbiterów, druga natomiast przybliży ich działalność duszpasterską ze szczególnym uwzględnieniem celebracji liturgicznych, jakie spełniali kapelani wobec dzieci, młodzieży i dorosłych skupionych w ZHP. Celem pracy była ukazanie form i środków, jakimi posługiwali się i jakie wypracowali kapelani naczelni ZHP w posłudze duszpasterskiej. Ważnym tłem dla prezentacji ich działalności jest ukazanie historii istniejącego na ziemiach polskich od roku 1911 ruchu harcerskiego. W pracy wykorzystane zostały liczne materiały źródłowe, zebrane w wielu archiwach: państwowych i kościelnych. Wśród nich wymienić należy materiał badawczy, jakim są autoryzowane wywiady, przeprowadzone z seniorami harcerstwa, którzy znali osobiście opisanych w pracy kapelanów naczelnych ZHP²⁴;

2008, **Czopowicz Stanisław**, *Problematyka ideowa i wychowawcza harcerstwa w Polsce 1945-1980*, nauki teologiczne;

2008, **Wais Kamil**, *Związek Harcerstwa Polskiego w latach 1918-1939*, nauki historyczne;

2009, **Czarkowski Jakub Jerzy**, *Harcerski system wychowawczy wobec Internetu*, pedagogika;

„Harcerstwo jest systemem oryginalnie polskim i w tym sensie niepowtarzalnym jest dorobkiem narodowej kultury, tradycji i patriotyzmu. Głównym celem badań jest określenie roli i miejsca Internetu w systemie wychowawczym Związku Harcerstwa Polskiego oraz funkcji, jakie pełnią media a w szczególności Internet kształtowaniu się aktywności harcerzy w ramach harcerskiego systemu wychowawczego. Przeprowadzona praca pozwala na refleksję, nad tworzącymi się modelami funkcjonowania tradycyjnej instytucji wychowawczej w Internecie i funkcji, jakie przyjmuje Internet w instytucji wychowawczej. Na przykładzie Związku Harcerstwa Polskiego oraz realizowanego przedniego harcerstwa systemu wychowawczego daje propozycję odpowiedzi na wiele pytań o miejsce edukacji i tradycyjnych instytucji wychowawczych w przyszłym społeczeństwie informacyjnym, w którym rola Internetu lub innych, jeszcze nowszych mediów będzie z pewnością

²⁴ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?type=opis&objectId=211796&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

znaczącą i będzie w dużym stopniu determinowała charakter kontaktów międzyludzkich”²⁵.

2009, **Marszałek Katarzyna**, *Zmiany harcerskiej pedagogii w Polsce w XX wieku*, pedagogika;

„Celem pracy było przedstawienie przemian pedagogii ZHP w Polsce na podstawie ukazania powiązań pomiędzy przeobrażeniami deklaracji ideowych władz ZHP, treści kodeksów postępowania moralnego, symboliki harcerskiej a zmiennością wybranych elementów życia społeczno-politycznego w latach 1918-1939, 1944-1989, 1989-2004. Praca była próbą opisanie, wyjaśnienia i interpretacji badanych faktów w oparciu o źródła, przy zastosowaniu metody jakościowej narracji historyczno-synchronicznej. Dokonana analiza badawcza potwierdza istnienie zależności przyczynowo-skutkowej pomiędzy zmianami w analizowanych elementach pedagogii ZHP a wydarzeniami w polityce państwa, nie oświaty, oraz w przyjętych przez władze państwa ładach społecznych”²⁶;

2010, **Rzeczowska Ewa Janina**, *Tajne organizacje harcerskie w Polsce w latach 1944-1956*, nauki historyczne;

2011, **Nowakowski Ludwik**, *Świętość harcerza w świetle literatury polskiej (1911-1939)*, nauki teologiczne;

„Dysertacja podejmująca temat: Świętość harcerza w świetle literatury polskiej (1911-1939)”, ma na celu ukazanie najgłębszego źródła duchowej wartości ruchu harcerskiego, którym jest ideał świętości harcerza. Źródła pracy stanowi polska harcerska literatura ukazująca się w latach 1911-1939, czyli do wybuchu II wojny światowej. Obszerny materiał źródłowy podzielono na cztery grupy: dokumenty harcerskie, książki, artykuły prasowe i poezję harcerską. W pracy przyjęto metodę analityczno-syntetyczną. Temat rozprawy został ujęty w czterech rozdziałach. W pierwszym rozdziale omówione zostały podstawy antropologiczno-teologiczne świętości harcerza. Rozdział ten jest podzielony na dwie zasadnicze części. W pierwszej części tego rozdziału, poświęconej antropologicznym podstawom świętości, ukazano człowieka jako stworzenie Boże, a także jego życie w relacji do innych stworzeń. Następnie zostało omówione powołanie człowieka do szczęścia i przeszkody na tej drodze. Druga część rozdziału, poświęcona teologicznym podstawom

²⁵ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=228907&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

²⁶ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=232976&lang=pl>, z dn. 7.08.2016.

świętości, traktuje o Bogu jako podstawie świętości harcerza, o łasce Bożej i o roli cnót teologalnych w nadprzyrodzonym organizmie człowieka. Drugi rozdział stanowi analizę postawy harcerza względem Ojczyzny. Został on podzielony na cztery części. Pierwsze trzy części poruszają zagadnienia: ojczyzny, narodu i państwa. Na tym tle, w czwartej części, została omówiona cnota patriotyzmu harcerza. Trzeci rozdział ukazuje formację harcerza do świętości. Na wstępie została omówiona natura świętości. Następnie, po określeniu pojęcia cnoty, opisano różne cnoty harcerza. Trzecia część tego rozdziału traktuje o formacji harcerskiej, z ukazaniem występujących w niej najbardziej charakterystycznych elementów. Następnie w rozdziale tym ukazano model świętości harcerza ujęty w postawie rycerza chrześcijańskiego. Ostatnia część trzeciego rozdziału traktuje o formatorach życia duchowo-patriotycznego harcerza. Ostatni czwarty rozdział pracy opisuje źródła i środki formacji harcerza do świętości. W pierwszej kolejności przedstawiono w nim życie liturgiczno-sakramentalne jako źródło świętości i znaczenie modlitwy w drodze uświęcenia. Następnie wskazano na wartość naśladowania Chrystusa i świętych w dążeniu do świętości. W kolejnych punktach omówione zostały środki formacji do świętości: asceza, lektura duchowa, konferencje, rekolekcje i pielgrzymki. Ostatnia część tego rozdziału ukazuje wzory do naśladowania w dążeniu harcerza do świętości. Koncepcja doskonałości harcerza w literaturze polskiej (1911-1939) ma wymiar ściśle chrześcijański i zamyka się w modelu świętości obecnym w Kościele rzymskokatolickim. W żadnym przypadku nie jest to model wychowania naturalistycznego, opartego tylko na ludzkich siłach. Dążenie harcerza do doskonałości jest synonimem drogi do świętości opartej na łasce Bożej. Obraz świętości harcerza ma postać chrystocentryczną. Chrystocentryzm zawarty jest w obrazie wyrażającym ideał doskonałości harcerza, którym jest rycerz chrześcijański. Z harcerską drogą realizacji świętości chrześcijańskiej wiąże się konkretny zespół cnót: miłość Boga, Ojczyzny i bliźniego, umiłowanie prawdy, honor, męstwo, wielkoduszność i czystość. Harcerz jest rycerzem: wiary, miłości, nadziei, prawdy, czystości duszy - rycerzem wartości duchowych, Bożym rycerzem na ziemi. Najważniejszą cnotą harcerza jest miłość. Dzięki niej harcerz jednoczy się z Bogiem. Ponadto cnota ta stanowi o doskonałości wszystkich innych cnót. Praktykowanie miłości najpełniej upodobnia harcerza do Chrystusa, ponieważ stanowi ona doskonałe wypełnienie Ewangelii. Relacja miłości człowieka z Bogiem, która stanowi istotę świętości, w praktyce życia wyraża się i kształtuje w miłości bliźniego. Dla harcerza miłość bliźniego ma dwie szczególne postacie: patriotyzm, który jest bezosobową postacią miłości bliźniego, oraz miłość najślabszych: chorych, cierpiących,

pokrzywdzonych i znajdujących się w nagłej potrzebie. Obydwie te postacie miłości wchodzi w skład postawy rycerza chrześcijańskiego”²⁷.

2011, **Piotrowska Monika**, *Harcerstwo polskie na obczyźnie w latach 1912-1946*, nauki historyczne;

„Rozprawa doktorska pt. „Harcerstwo polskie na obczyźnie w latach 1912-1946” poświęcona została problemowi zrekonstruowania genezy i działalności harcerstwa poza Polską, czyli funkcjonującego w zbiorowościach polonijnych i uchodźczych w latach 1912 - 1946. Cezura początkowa wynika z podejmowania pierwszych prób zorganizowania jednostek harcerskich poza ziemiami etnicznie polskimi. Począwszy od tej daty obserwujemy systematyczny rozwój harcerstwa w zbiorowiskach polonijnych, który w latach międzywojennych przebiegał w ścisłej łączności z harcerstwem w kraju. W latach wojny harcerstwo działało w krajach, które nie zostały nią dotknięte. Po zakończeniu wojny nastąpiła jego rekonstrukcja i adaptacja działalności do nowych warunków w jakich funkcjonowały zbiorowości polonijne w poszczególnych krajach oraz w związku z przerwaniem kontaktów z Polską, którą Zachód pozostawił w sferze dominacji ZSRR. W tej sytuacji, działacze harcerscy podjęli decyzję o zbudowaniu nowej struktury organizacyjnej. W lutym 1946 r. dotychczasowe organizacje harcerskie na obczyźnie połączone zostały w Związek Harcerstwa Polskiego poza granicami Kraju (ZHPpgK)”²⁸.

2011, **Sołdan Maciej**, *Zmiany w systemie mediów w Polsce po roku 1989 jako element gospodarki wolnorynkowej w ujęciu liberalnym*, nauki o polityce;

„W pracy autor przedstawił tezę, iż gospodarka rynkowa w ujęciu liberalnym jest warunkiem istnienia zdecentralizowanego i pluralistycznego systemu mediów. Najpoważniejszym argumentem broniącym tej tezy jest założenie, że wolność ekonomiczna jest podstawowym prawem człowieka i powinna być chroniona tak samo jak wolność fizyczna i psychiczna. Jednym z bardzo istotnych elementów wolnej gospodarki jest zdecentralizowany system mediów, który w Polsce zaczął się tworzyć po roku 1989. Umożliwiły to zmiany polityczno-ustrojowe oraz - będące ich konsekwencją - liberalizacja przepisów prawnych, zniesienie cenzury i napływ kapitału. Praca napisana

²⁷ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=261981&lang=pl>, z dn. 8.08.2016.

²⁸ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=255470&lang=pl>, z dn. 8.08.2016.

została w latach 2002-2010 podczas studiów doktoranckich w Szkole Nauk Społecznych przy Instytucie Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk oraz w Instytucie Dziennikarstwa Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Niezwykle pomocny, zwłaszcza w zakresie badań nad szwedzkim i amerykańskim rynkiem mediów, był pobyt autora na stypendium w Media Management and Transformation Centre Jonköping International Business School na Uniwersytecie w Jonköping w Szwecji. Do badań w pracy wykorzystano wieloletnie doświadczenia profesora Roberta G. Picarda, dyrektora MMTTC oraz profesora UW, dra hab. Tadeusza Kowalskiego, szefa Pracowni Ekonomiki i Zarządzania Mediami Instytutu Dziennikarstwa WDiNP. Podstawą teoretyczną pracy są badania w zakresie ekonomii mediów, zarówno w perspektywie makroekonomii, jak i mikroekonomii. Badania ekonomiczne nad mediami łączą się z dwiema perspektywami badawczymi. Nurt metateoretyczny ekonomii politycznej komunikowania skupia się na analizie podstawowych relacji, jakie zachodzą pomiędzy produkcją, podziałem i konsumpcją w sferze komunikowania z uwzględnieniem kontekstu kulturowego. Tej pracy bliżej do podejścia mikroekonomicznego osadzonego głębiej w praktyce mediów. Koncentracja kapitału w mediach jest analizowana w pracy doktorskiej z dwóch perspektyw badawczych: rynku i przedsiębiorstwa medialnego. W pierwszym przypadku rozważany jest przede wszystkim jej wpływ na pozycję rynkową, w drugim zaś - koncepcja teorii rozwoju grup medialnych przez angażowanie środków finansowych. Postawiona w pracy teza zawiera się w stwierdzeniu, że rynek jest środowiskiem doskonałym, samoregulującym i optymalizującym współpracę. Stosunki między podmiotami działającymi na wolnym rynku opierają się bowiem na zrozumieniu obustronnych korzyści, wynikających z dobrowolności zawierania umów. Dlatego celem pracy jest wykazanie, że wspólny rdzeń idei wolnościowej, począwszy od średniowiecznej myśli scholastycznej, przez szkołę ekonomii austriackiej oraz myśl konserwatywno-liberalną, na tendencjach libertariańskich skończywszy, jest warunkiem istnienia pluralistycznych mediów. Przedmiotem rozważań w pracy jest również przedstawienie poglądów konserwatywnych liberałów i libertarian jako propozycji rozwiązania problemu protekcjonizmu i interwencjonizmu państwowego. Pracę zrealizowano przy użyciu następujących metod badawczych: analiza i krytyka źródeł, analiza ilościowa (wskaźnik koncentracji CR oraz wskaźnik Herfindahla-Hirschmana), metoda Simpsona. Najważniejszymi publikacjami wykorzystanymi w pracy są klasyczne pozycje z zakresu filozofii konserwatywno-liberalnej oraz libertariańskiej: Milтона Friedmana, Augusta von Hayeka, Ludwiga von Misesa i Adama Smitha, jak również

publikacji czołowych badaczy ekonomii mediów: prof. Roberta G. Picarda, prof. S. Gustafssona, G. Doyle, A. Sanchez-Tabernerro, Daniela C. Hallina z Uniwersytetu w Kalifornii, Paolo Manciniego, prof. W. Godzica, dra Z. Bajki oraz prof. Tadeusza Kowalskiego. Podsumowując rozważania, należy stwierdzić, że koncentracja kapitału implikuje pozytywne cechy. Wskutek fuzji stałe koszty ponoszone przez przedsiębiorstwa przy wprowadzaniu na rynek nowych produktów nie ulegają poważnym zmianom. Nie są zatem przenoszone na odbiorcę. Rynek, który cechuje wolna konkurencja (w największym stopniu - rynek prasowy), charakteryzuje się bogatą i zróżnicowaną ofertą dla czytelnika. W wielu sytuacjach, wykorzystując efekt skali, niektóre rynki mają skłonność do przekształcania się w heterogeniczne oligopole. Warto jednak pamiętać o tym, że wolne reguły gry na rynku gwarantują konkurencję. Współczesne rozwinięcie teorii wolnego handlu stworzonej w 1817 roku przez Davida Ricardo daje doskonałe argumenty przeciw protekcjonizmowi. Wolna międzynarodowa wymiana wszelkiego typu towarów (również produkcji medialnych) prowadzi bowiem do zwiększenia efektywności i obniżania kosztów. Konieczne jest dostosowywanie się mediów do oczekiwań odbiorców. Rozmnażanie się (prolifercja) mediów wskutek konkurencji prowadzi w naturalny sposób do zwiększania pluralizmu. I nawet jeśli powoduje po drodze błędy, to wolny rynek sam je koryguje. Co prawda przedsiębiorstwa medialne mają tendencję do dominacji i tworzenia oligopoli, ale to właśnie wolny rynek jest najlepszym samoregulatorem w tym zakresie. Gospodarka konkurencyjna wywołuje efekt optymalnej wydajności. Największą słabością polskich regulacji nie jest groźba koncentracji kapitału, lecz system politycznych nacisków na media. Dywersyfikacja własności mediów gwarantująca konkurencję na rynku, a także polityczny i kulturowy pluralizm, jest najskuteczniejszym parasolem chroniącym przed naciskami z zewnątrz. Stróżem ładu medialnego w Polsce są głównie partie polityczne zasiadające w parlamencie, a nie ekonomiczne zasady rynku. I jedynym czynnikiem, który może uchronić przedsiębiorstwa medialne przed wpływami politycznymi, jest jak najmniej rozbudowany system regulacji państwowych. Stąd zdaniem autora dążenie od obniżenia stopnia interwencjonizmu państwowego w systemie medialnym jest jedynym wyjściem. Teoretyczny model liberalny, przy zachowaniu dbałości o jakość niezbędnych regulacji, powinien spełnić założenia nakreślone w niniejszej dysertacji²⁹.

²⁹ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?type=opis&objectId=256607&lang=pl>, z dn. 8.08.2016.

2012, **Ossowska Katarzyna Anna**, *Duszpasterstwo w Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1918-1939*, nauki historyczne;

„Praca ukazuje duszpasterstwo w Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1918-1939, będące jedną z form realizacji wychowania religijnego w tej organizacji. Praca została podzielona na pięć rozdziałów. W pierwszym rozdziale opisana została idea wychowania religijnego w ZHP. Przedstawiono wartości religijne w kształtującym się ruchu harcerskim. Rozdział drugi poświęcony został wzajemnym relacjom Kościoła katolickiego, szkoły, państwa i ZHP w omawianym okresie. Trzeci rozdział poświęcony został strukturze duszpasterstwa w ZHP. Omówiony został sposób powoływania i zależność formalna kapelana oraz kapelanów poszczególnych środowisk. W czwartym rozdziale przedstawione zostały realizowane formy pracy duszpasterskiej w środowiskach oraz na szczeblu ogólnopolskim. W ostatnim rozdziale przedstawione zostały sylwetki Kapelanów Naczelnych ZHP. Opisane zostały także życie i działalność harcerska przykładowych kapelanów pełniących posługę na terenie poszczególnych Oddziałów ZHP jako kapelani oddziałów bądź innych jednostek”³⁰.

2012, **Kuświk Bartosz**, *Antykomunistyczna działalność harcerzy w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej w latach 1945-1956*, nauki historyczne;

„Dysertacja przedstawia postawy harcerzy wobec władzy komunistycznej w Polsce, na terenie Wielkopolski i na Ziemi Lubuskiej w latach 1945-1956. Doktorat dzieli się na cztery rozdziały. Rozdział I opowiada o odtworzeniu Związku Harcerstwa Polskiego po II wojnie światowej i próbach legalnego oporu przeciwko przekształcaniu ZHP w organizację pionierską. Pokazuje represje wobec prawdziwych i wymyślonych wrogów systemu. W rozdziale II przedstawione zostały organizacje, jakie działały w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej w latach 1945-1950, czyli w okresie, kiedy istniejący legalnie Związek Harcerstwa Polskiego, dawał możliwość maskowania działań, a także pozwalał wywierać wpływ konspiratorom na młodzież, bez wciągania jej w konspirację. Podobnie w rozdziale III przedstawiono organizacje działające na wspomnianym już terenie w okresie od 1950 do 1956 roku, czyli wtedy, gdy zlikwidowano odrębność organizacyjną ZHP, a władze uczyniły z harcerstwa najmłodszą część Związku Młodzieży Polskiej (ZMP). Rozdział IV opowiada o działaniach komunistów przeciwko harcerstwu. O tym, jak działania antykomunistyczne były tępione w szkole. A na końcu, jak harcerze byli ścigani przez Milicję Obywatelską (MO) i Urzędy Bezpieczeństwa (UB).

³⁰ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=278594&lang=pl>, z dn. 8.08.2016.

Dotyczy także kar i konsekwencji, jakie ponosili harcerze za swoją działalność. Pokazane są w nim procedury sądowe, a także jak wyglądało stalinowskie więzienie. Praca koncentruje się na zagadnieniu oporu antykomunistycznego wśród harcerzy i tworzenia organizacji konspiracyjnych³¹.

Podsumowanie

Zaprezentowane powyżej tytuły i treści dysertacji doktorskich, można rozpatrywać w różnych aspektach. Wezmę pod uwagę następujące: opisu działalności jednostek/grup lub osób, cezury czasowe, miejsce, formy aktywności.

Opis działalności jednostek/grup lub działalności osób.

Prace o aktywności jednostek/grup dotyczyły jednostek: zorganizowanych; organizacji młodzieżowych; młodzieży; dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim; dzieci z uszkodzeniem narządu ruchu; dzieci i młodzieży szkolnej; szkół zawodowych; szkół średnich; nieletnich wykolejonych społecznie; środowisk; harcerskich; organizacji harcerskiej; skautingu polskiego; harcerstwa polonijnego; tajnych organizacji harcerski; harcerstwa męskiego; ruchu zuhowego; prasy i wydawnictw Szarych Szeregów; letniego wypoczynku; Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”; Związku Harcerstwa Polskiego, kadry kierowniczej; chorągwi; chorągwi harcerek; Nieprzetartego Szlaku; Inspektoratu Specjalności Obronnych; duszpasterstwa; Kapelanów Naczelnych ZHP; drużyn harcerskich; drużyn środowiskowych; Szczepów Harcerskiej Służby Polsce Socjalistycznej;

Tylko jedna praca dotyczy opisu działalności osób wymienionych z imienia i nazwiska a mianowicie Olgi i Andrzeja Małkowskich. Pojawiła się również praca opisująca życie i działalność liturgiczno-duszpasterskiej Kapelanów Naczelnych Związku Harcerstwa Polskiego. Jednakże, w przeważającej większości dysertacje doktorskie dotyczą opisu działalności „zbiorowej” nie indywidualnej.

W niektórych pracach wyznaczono cezury czasowe, w latach lub innych dookreśleniach. Były to następujące lata: 1908-1939; 1908-1968; 1910-1919; 1911-1939; 1911-1945; 1912-1946; 1918-1939; 1919-1946; 1920-1939; 1925-1949; 1939-1945; 1944-1956; 1945-1956; 1945-1972; 1945-1974; 1945-1975; 1945-1980;

³¹ <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=267865&lang=pl>, z dn. 8.08.2016.

1945-1989; 1980-1990. Wydzielono również i inne cezury: II Rzeczypospolita; do 1939; po 1989; XX i XXI wiek (1918-1939, 1944-1989, 1989-2004).

Część dysertacji została zawężona do danego miejsca: miasta, obszarów w Polsce i poza granicami kraju. Pojawiły się prace opisujące organizacje harcerskie w następujących miastach: Lwów, Kraków, Włocławek. Część rozpraw zawężono do określonego obszaru na terenie Polski: dolnośląskiego, Galicji, województwa łódzkiego, Warmii i Mazur, Wielkopolsce, śląska opolskiego, zachodniopomorskiego, ziemi kieleckiej, ziemi lubuskiej. W dwóch pracach poruszono zagadnienia organizacji harcerskich działających poza granicami Polski: Francji harcerstwa polonijnego); obczyźnie (harcerstwa polskiego);

W tytułach prac występują następujące formy aktywności: aktywność, ewolucja, działalność, dzieje, kształtowanie, realizacja, rewalidacja, rola, pedagogia, procedura, proces, profilaktyka, przyswajanie, świętość, uczestnictwo, uspołecznianie, walka, wpływ, współdziałanie, wychowywanie, zmiany, życie. Większość prac jest fragmentarycznym opisem rzeczywistości w określonych latach, zagadnieniach czy terytorium. W dysertacjach ich autorzy analizowali również m.in.: metodę harcerską (jako procedurę resocjalizacyjną; zajęcia prowadzone metodą harcerską), metody aktywizujące w kształcenia kadry; realizację przez ZHP zadań państwa; wychowanie (fizyczne, narodowe, państwowe, środowiskowe, patriotyczne, obronne), postawy społeczno-polityczne, wpływ organizacji; harcerski system wychowawczy, kształtowanie świadomości narodowej i społecznej, Internet, media, model wychowawczy i struktury organizacyjne, kulturę fizyczną, aktywność ruchową, życie i działalność liturgiczno-duszpasterską; problematykę ideową i wychowawczą, harcerską pedagogię, świętość harcerza, media oraz działalność antykomunistyczną.

Bibliografia

Publikacje Zwarte

- Adamski W., *Determinanty aktywności społecznej. Porównawcze Studium socjologiczne zbiorowości instruktorów ZHP*, Warszawa 1971.
- Maszczyk T., *Wychowanie fizyczne w harcerstwie*, Warszawa 1979.
- Piasecki E., *Zarys teorii wychowania fizycznego*, Lwów 1931.
- Wojtyca J., *Studia i materiały z dziejów przysposobienia wojskowego w Polsce w latach 1918–1926*, Kraków 2001.
- Wojtyca J., *Skauting polski w Galicji i na Śląsku Cieszyńskim w latach 1910–1919*, Kraków 2000.

- Wojtycza J., *Powstanie harcerstwa i jego udział w walkach o niepodległość i kształt granic odrodzonej Rzeczypospolitej. Materiały z konferencji naukowej odbytej w Sali obrad Rady Miasta Krakowa w dniach 18–19 sierpnia 2010 roku*, Kraków 2011.
- Wojtycza J., *Dorobek pedagogiki harcerskiej. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej w 50. rocznicę powstania „Nieprzetartego Szlaku”*, Kraków 2008.
- Wojtycza J., Pankowicz A. (red.), *Odrodzenie harcerstwa i walka o jego oblicze ideowe w latach 1956–1959. Materiały z konferencji naukowej odbytej w auli Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego 4 grudnia 2006 roku*, Kraków 2007.
- Wojtycza J., Sułek Z. (red.), *Pół wieku na „Nieprzetartym Szlaku”. Wspomnienia i relacje z pracy instruktorów harcerskich drużyn „Nieprzetartego Szlaku” przy zakładach specjalnych*, Kraków 2007.
- Wojtycza J., Mileska M.I., (red.), *Materiały do historii krakowskiego harcerstwa żeńskiego w latach 1911–1939*, t. 1, Kraków 2003.
- Wojtycza J., *Wspomnienia harcerzy-uczestników obrony Lwowa we wrześniu 1939 roku*, Kraków 2002.
- Wojtycza J., Wojtycza K. (red.), *Komendanci Chorągwi Krakowskiej ZHP z lat 1956–1996 o swojej pracy*, Kraków 1999.

Artykuły

- Czaplińska J., *Wykaz prac habilitacyjnych, doktorskich i magisterskich o tematyce harcerskiej obronionych na wyższych uczelniach warszawskich* (w:) *Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”*, nr 8.
- Jonkisz J., *Perspektywy eksperymentów i badań naukowych w dziedzinie sportu i turystyki w ZHP*, „Zeszyty Naukowe WSWF we Wrocławiu”, Wrocław 1970, nr 7.
- Osiecka J., *Magisterskie i doktorskie*, (w:) *Harcerstwo* nr 5 maj 1988.
- Osiecka J., *Magisterskie i doktorskie*, (w:) *Harcerstwo* nr 8 sierpień 1988.
- Prace doktorskie i magisterskie o tematyce harcerskiej obronione na polskich uczelniach w latach 1977-2002* (przedruk z Zeszytu Historycznego nr 4 Chorągwi Warmińsko-Mazurskiej ZHP im. Grunwaldu w Olsztynie), (w:) *Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”*, nr 15.
- Wirpsza A., *Prace naukowe* (w:) *Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”*, nr 2.

Wykaz prac doktorskich o tematyce harcerskiej obronionych na polskich uczelniach w latach 1959-1982 (w:)Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, nr 9.

Czasopisma

Harcerstwo 5 z 1988.

Harcerstwo 6 z 1988.

Harcerstwo 7 z 1988.

Harcerstwo 8 z 1988.

Harcerstwo 10-11 z 1988.

Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, 2 z 2000.

Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, 5 z 2002.

Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, 8 z 2003.

Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, 9 z 2004.

Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, 12 z 2005.

Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, 15 z 2006.

Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, 17 z 2007.

Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, 18 z 2008.

Ogólnopolski Klub Autorów i Dokumentalistów opracowań historii harcerstwa „Gniezno 2000”, 19 z 2008.

Rocznik Pedagogiczny 7 z 1977-1978.

Rocznik Pedagogiczny 8 z 1979.

Rocznik Pedagogiczny 12 z 1985.

Rocznik Pedagogiczny 13 z 1986-1987.

Rocznik Pedagogiczny 14 z 1987-1988.

Rocznik Pedagogiczny 15 z 1988-1989.

Rocznik Pedagogiczny 16 z 1989-1990.

Rocznik Pedagogiczny 17 z 1993.

Rocznik Pedagogiczny 19 z 1994.

Rocznik Pedagogiczny 20 z 1995-1997.

Rocznik Pedagogiczny 21 z 1996-1997.

Rocznik Pedagogiczny 28 z 2003-2004.

Rocznik Pedagogiczny 29 z 2005.

Rocznik Pedagogiczny 30 z 2003-2006.

Rocznik Pedagogiczny 34 z 2010.

Rocznik Pedagogiczny 35 z 2011.

Rocznik Pedagogiczny 36 z 2012.

Rocznik Pedagogiczny 37 z 2013.

Zeszyty Naukowe WSWF we Wrocławiu, Wrocław 1970, nr 7.

Strony internetowe

<http://historiawychowania.amu.edu.pl/EGS.html>,

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20030650595>

<http://muzeumharcerstwa.pl/index.php/tom-i-ii-i-iii-hsb/item/22-spis-biogramow>

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/ludzieNauki?rtype=opis&objectId=134227&lang=pl>, <http://www.ck.gov.pl/index.php/postepowania-awansowe/postepowania-habilitacyjne/dziedzina-nauk-humanistycznych/3057-baran-adam>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/ludzieNauki?rtype=opis&objectId=10655&lang=pl>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&lang=pl&objectId=288960>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=9568&lang=pl>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=13262&lang=pl>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=18819&lang=pl>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=20308&lang=pl>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=26298&lang=pl>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=32016&lang=pl>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=33125&lang=pl>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=38635&lang=pl>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=52919&lang=pl>,

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=211796&lang=pl>,
<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=228907&lang=pl>,
<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=232976&lang=pl>,
<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=261981&lang=pl>,
<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=255470&lang=pl>,
<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=256607&lang=pl>,
<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=278594&lang=pl>,
<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/praceBadawcze?rtype=opis&objectId=267865&lang=pl>,
http://strony.awf.edu.pl/cgi-bin/expertus3e.cgi?KAT=%2Fhome%2Fexpertus%2Fpub%2Fpar%2F&FST=data.fst&FDT=data.fdt&ekran=ISO&lnkmsk=2&cond=AND&mask=2&F_00=02&V_00=Maszczak+Tadeusz
<http://www.archiwum.krakowska.zhp.pl/publikacje>,
<http://www.ck.gov.pl/index.php/postepowania-awansowe/postepowania-habilitacyjne/dziedzina-nauk-humanistycznych/6667-wojtycza-janusz-piotr>
<http://www.ka.edu.pl/biblioteka/>
<http://www.nauka-polska.pl/>,
http://www.up.krakow.pl/biblio/splendor/expertus3e.cgi?KAT=%2Fpublic%2Fexpertus%2Fpar%2Fedu%2F&FST=data.fst&FDT=data.fdt&ekran=ISO&lnkmsk=2&cond=AND&sort=-1&mask2=&F00_02=&V00_Maszczak+Tadeusz+ z dn. 6.08.2016.
https://alpha.bn.org.pl/search~S5*pol?/aAdamski+W{u0142}adys{u0142}aw/aadamski+w1~aadysl~aaw/1%2C7%2C52%2CB/exact&FF=aadamski+w1~aadysl~aaw+++++1930&1%2C43%2C,

Akty prawne

Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie, Dz. U. 2003 Nr 65 poz. 595, ze zm., art.16 <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20030650595>

Źródła inne

Autoreferat przedstawiający opis dorobku habilitanta i osiągnięć naukowych dołączony do wniosku Janusza Wojtyczy z dnia 7 lipca 2015 o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia, Adama Franciszka Barana pt. „Młodzież wobec komunizmu po II wojnie światowej na przykładzie środowisk i organizacji harcerskich w Polsce i zagranicą”, z 12 sierpnia 2014,

Jankowiak S., Ocena dorobku naukowego dra Adama F. Barana w związku z postępowaniem habilitacyjnym z 28.10.2014,

Mazur M., Ocena dorobku naukowego i habilitacyjnego cyklu tematycznego dr Adama F. Załącznik do autoreferatu Adama F. Barana, do Wniosku z dnia 24 kwietnia 2014 r o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie: nauki humanistyczne, w dyscyplinie: historia.